

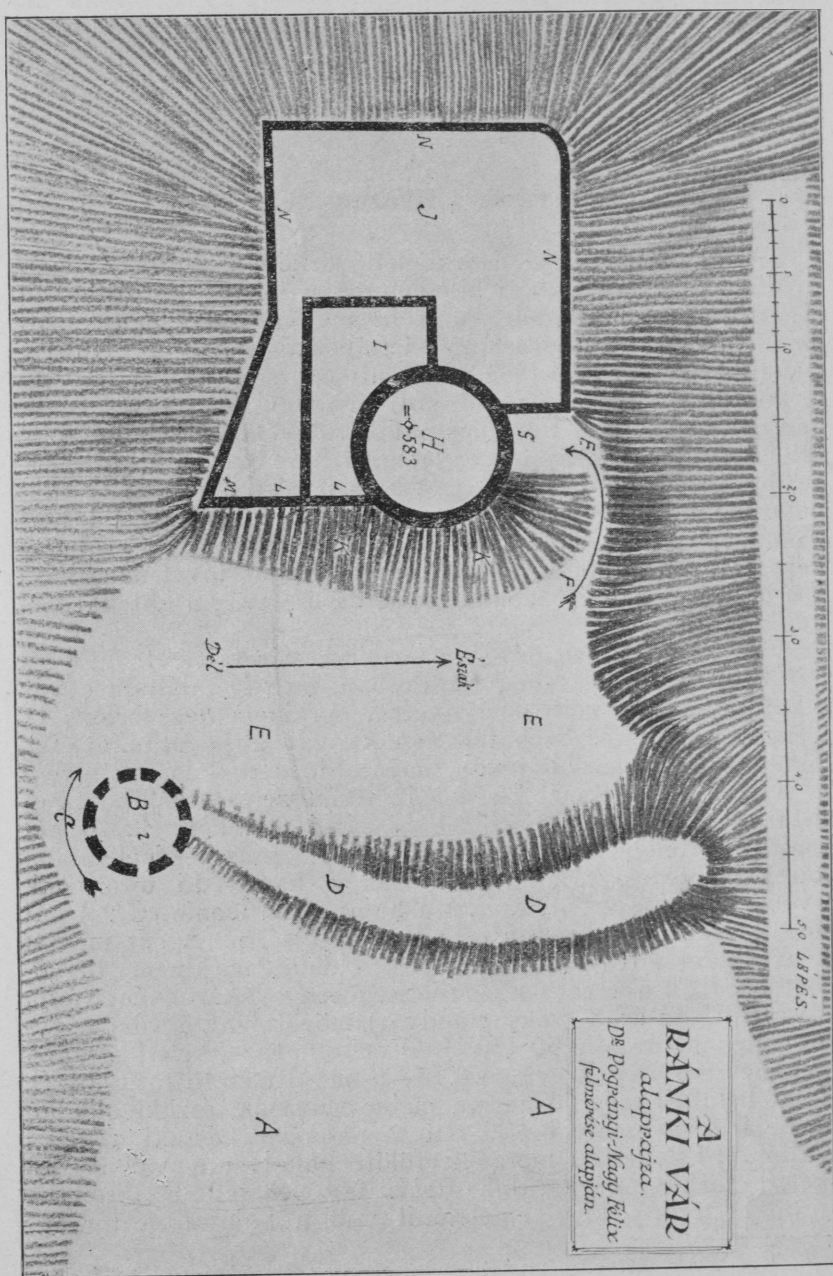
A ránci „Hradiszko“.

Abaújtorna-megye északkeleti sarkában, Ránk-Herlány fürdőtől délkeletre kb. 5 kilométerre, a Bánszkóra vezető út első kanyarulatától délre, a Kemence-patak két ága között emelkedik a Makovica-hegy Hradiszko nevű nyúlványa. Ennek nyugati sarka (583 magaslati pont, a részletes katonai térkép 10.—XXV. számú lapján) meredek cukorsüveg alakban emelkedik ki a Kemence-patak völgyelágazásából s kelet felé csak egy keskeny hegynyereggel függ össze a Hradiszko-hegy tömegével. Ezen a hegykúpon a régibb katonai térképeken még „L 583“, régibb megyei térképeken pedig, a magasság téves megjelölésével, „L 570“ látható. A megyei térkép által megadott környéken minden pont jóval magasabb 370 méternél, a hely azonban teljesen összevág a katonai térkép adatával.

A hradiszko szó tótul várkastélyt, várat jelent.

Ezen a ponton, sűrű fiatalosban, meg is találtam a vár alapfalait. A keskeny hegynyereg, majdnem hegytorok (A), nyugati vége felé erős termésszikla-gát állja útunkat (D). Ennek északi sarka jóval magasabb, a déli lassan elvész a nyereg szintjében. Ez a gát természetes sziklából van kifaragva, függőleges elülső és hátsó meredéllyel. A gát majdnem felébe tört kifli alakú. Déli, alacsony végénél valami kerek mélyedés, talán egy kis kerek kapuvédő toronynak nyoma (B).¹ Éppen itt kellett a bejáratnak lennie (C). A gát másik vége függőlegesen esik le a mélységbe. A gát mögött keskeny, előudvarszerű árok (E), oldalai majdnem függőlegesek. Ez a nyeret egész szélességében nyakároként vágja keresztül. Az árok (vagy előudvar) mögött van a vár: négy-szegletes udvar, alig 30×30 lépés méretű. Északkeleti sarkába beleillesztve egy kerek, kb. 5—6 m. átméretű torony (H), falai belülről még jó három méter magasok, északi oldalán a bejárat nyomaival (G). Itt a nyakárok északi végéből pallón (F) kellett, a meredek fölött haladva, a vár északkeleti sarkát megkerülni. Csak így lehetett a toronyba jutni. A torony felső emeletéről volt a bejárat, a torony-

¹ A kerek mélyedés eredetileg torony helyett a kapu előtti farkasvermet is jelezheti. Bővebbet csak ásatás mondhatna.

hoz délen és nyugaton L alakban simuló lakóépületbe (I), melyet a kicsiny udvar (J) hasonlóképen L alakban vett délen és nyugaton körül. Az udvarba csak a tornyon és a lakóépületen át lehetett jutni. A várépületnek az (E) előudvar felé eső oldala töredékekkel van takarva (K, K). A várudvart (J) kőfal (N, N) vette körül. A bejárat esetleg eredetileg M-nél lehetett a belső udvarba.

A vár külső sánca előtt, a nyereg északkeleti részében, forrás és víztartó volt. Ennek nyomai még most is kivehetők s a medencében most is szokott némi poshadt víz lenni.

A vártól délnyugatra az $\pm$ 510-es magaslati pont még alkalmasabb lett volna a vár felépítésére, azonban a tényleges helyéről, egy közelebb eső hegyhát gyenge horpadásán, éppen láthatni Bodonyvár² sziklakúpját. Ez a körülmény vezetett engem Bodonyvár fekvésének meghatározásához, s így a vár romjainak felfedezéséhez is. A ráunki várról egyébként is mesés a kilátás: a sóvári hegyek tömegétől félkörben észak, nyugat és dél felé egészen a dargói-hágóig és a Lázycsúcsig. Látszanak: Sóvár, Bodonyvár, a Kolečova-hora, a mérki-hegyek, a Fintai- és a Kopasz Strázsa Eperjestől északra, Kapivár, Abosi-Strázsa, Kőszeg vára, Fel-Kassa vára, Saca vára, Enyicke várkastélya, a petőszinyei Várhegy, a petőszinyei templomerőd, a mislyei erődített prépostság, Szalánc vára (amely Abaúj-megyéből különben sehonnan sem látszik), és Éleskő vára (Keczer-Lipócz). Valamennyi erődített hely! Azonkívül uralkodik a vár azon a fontos hágóúton, amely a Kemencepatak völgyén megy Bánszka felé Zemplén-megyébe, továbbá a Sóvári hegyekbe az arany- és opálbányák felé vivő úton. Mindezek után kiviláglik e pont fontossága, úgy is mint a késő középkori várak jelző láncolatának egyik tagja, úgy is mint völgyelzáró erőd. Jellemző, hogy a dargói-hágó és a Tarca-völgye — mindkettő igen fontos útvonal — szintén szemmel tarthatók innen. Ezek a tulajdonságai megmagyarázzák keletkezését is: kicsinységét tekintve, inkább őrtoronyszerű szerepe volt, semmint egy nagy uradalom központját alkotó váré. Történetéről semmit sem tudunk; még eredeti nevét sem ismerjük. Úgy látszik, hogy az Aba-nemzetség több ágának közös birtoka volt. Az építés módja a XIII—XIV. század fordulójára utal.

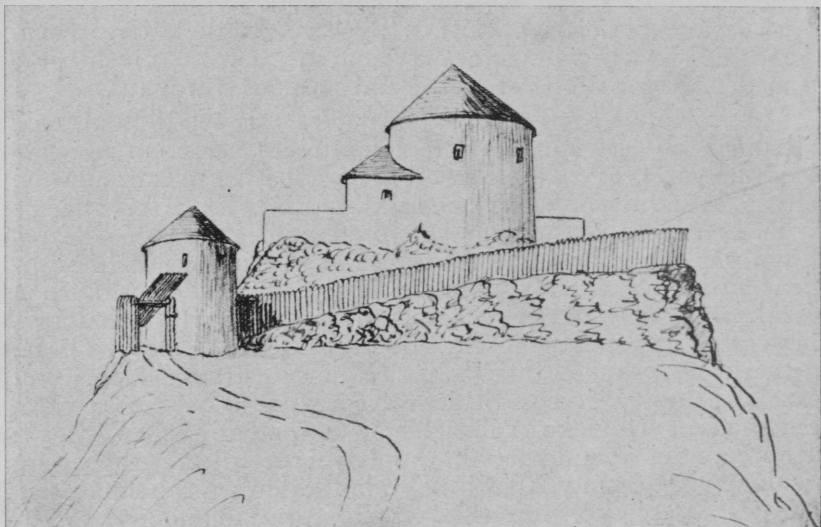
1901-ben az abauj-tornamegyei közigazgatási bizottság jelentette, hogy ezen a helyen várromok vannak,² de néhány ifj. Kemény Lajos, Kassa városának főlevéltárosa, azt mondta, hogy ez a hír a ráunki jegyző fantáziájának szülötte.

² Soós Elemér eredetileg ezt a ráunki Hradiszkót tartotta Bodonyvárának.

³ Műemlékek Orsz. Bizottsága: 1901. 592.

Akkor még állott az a gyönyörű évszázados tölgy- és bükk-erdő, amely a $\pm$ 517-től délre még ma is megvan. A fák a romokat eltakarták. A terület tulajdonosa a vár helyét nem engedte bolygatni.⁴ Ma a cserjék alól kiállanak az épületek természetéből rakott alapfalai.

Dr. Pogrányi-Nagy Félix.

A ránci vár keletről (Rekonstruálva).

---

⁴ 1904-ben.